

КРИПТОВАЛЮТА ЯК ПРОДУКТ ІНФОРМАЦІЙНО-МЕРЕЖЕВОЇ ЕКОНОМІКИ: НЕОБХІДНІСТЬ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Анотація. Розглянуто суть та особливості кривовалюти як нового виду електронних грошей, визначено переваги та недоліки функціонування ринку кривовалюти біткоїн, обґрунтовано необхідність і напями його державного регулювання.

Розвиток ринку товарів і послуг, процесів глобалізації, інформаційно-комп'ютерних технологій та Інтернет-комунікацій стимулюють розвиток фінансових інновацій, що впливають не лише на функціонування фінансового сектору, а й національної економіки взагалі. Однією із таких фінансових інновацій ХХІ століття виступають кривовалюти.

Незважаючи на широке використання та поширення в світі, визначення економічної та юридичної природи кривовалют залишається поза увагою як наукової спільноти, так і органів державної влади, що пов'язано із новизною та недооцінкою ролі цього фінансового інструменту.

У різних інформаційних джерелах під кривовалютою розуміють і товар, і інвестиційний актив, і форму фіктивного капіталу, і валюту для Інтернет, електронне «золоте» тощо. Однак, у першу чергу, кривовалюта — це вид електронних (цифрових) грошей, що базується на криптографічних методах, характеризується децентралізованим механізмом емісії та обігу, і виступає альтернативою паперовим грошам. Станом на 29.10.2016 р. у світі нараховується більше 700 різновидів кривовалют із загальною капіталізацією 13,5 млрд дол США [1]. Однак найбільшим попитом користується біткоїн із капіталізацією 11,4 млрд дол США, решта кривовалют вважаються похідними від біткоїн.

На офіційному сайті «біткоїн» трактується як інноваційна платіжна система та новий вид грошей, що функціонує без цент-

* **КОРОЛЮК Тетяна Олександрівна** — к.е.н., доцент кафедри макроекономіки та державного управління ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», м. Київ, Україна, Koroliuk.kneu@ukr.net

ВЛАСЕНКО Марина Миколаївна — студентка 4 курсу спеціалізації «Менеджмент державних установ» ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», м. Київ, Україна, marina_x@hotmail.com

рального органу управління чи банків, а опрацювання транзакцій та емісія біткоінів виконується колективно учасниками комп'ютерної мережі Internet [2]. Окрім свого призначення як валюти, біткоін також існує як самостійна система платежів, захист якої здійснюється за допомогою криптографічних методів [3], і відрізняється від інших платіжних систем способом емісії, обігу та зберігання валюти. Таким чином, біткоін — це експериментальна децентралізована криптовалюта, яка дозволяє здійснювати миттєві платежі по всьому світу.

Основними перевагами використання ринку криптовалют є: децентралізований характер емісії та обігу валюти, відсутність посередників, режим плаваючого валютного курсоутворення, безкомісійність і високий ступінь захисту транзакцій, миттєвість платіжно-розрахункових операцій у найвіддаленіших точках планети, відсутність необхідності конвертації у валюту країни здійснення розрахунків.

Поряд із перевагами існують певні недоліки функціонування ринку криптовалют: необхідність підключення до Інтернет і нерозвиненість Інтернет-інфраструктури (Інтернет-обмінники, гаманці), анонімність особи, що здійснює транзакції, відповідно кошти можуть спрямовуватись на фінансування тероризму, злочинності, використання цього інструменту для легалізації грошових коштів, отриманих злочинним шляхом; відсутність реєстрації учасників та обліку здійснення операцій, відповідно контролю за емісією та обігом валюти; розширення обсягу грошової маси за рахунок квазігрошей; відсутність внутрішньої вартості валюти та будь-якого забезпечення; неможливість здійснення фіскального контролю; вразливість до кон'юнктури ринку та ненадійність як активу; спосіб виведення капіталу із національної економіки. Через нестабільність курсу, біткоін здатний створювати «мільні бульбашки» в економіці, що виступає приводом для спекуляцій. Також користувачі валюти не мають гарантій повернення коштів, які вони вклали в купівлю біткоіна, адже наступного дня курс може різко впасти (або ж навпаки різко піднятися), однак цей аспект також стосується фіатних грошей взагалі. Використання криптовалют базується на особистій згоді та довірі учасників, вони не виступають борговим зобов'язанням емітента. Проте, якщо ця довіра похитнеться, то і система може повністю перестати існувати.

У зв'язку із поширенням використання криптовалют у світі, а також і в Україні, актуалізується необхідність розробки нормативно-правового поля регулювання їхньої емісії та обігу з метою

мінімізації ризиків і загроз для функціонування національної економіки. Адже виходить, що розвиток фінансових інновацій випереджає розвиток системи державного регулювання, що породжує невизначеність, зростання ризиків фінансово-економічної нестабільності.

Розглянемо окремі аспекти легітимізації операцій з біткоїн у світі. У Сінгапурі на початку 2014 року стало відомо, що податкові органи країни прирівняли операції з біткоїном до операцій, що оподатковуються на товари і послуги [4]. У 2015 р. Європейський суд постановив, що операції обміну біткоїнів на фіатні валюти звільняються від ПДВ. У Китаї біткоїн офіційно заборонений на державному рівні Народним Банком Китаю [5]. Офіційно легалізований біткоїн у Каліфорнії, з 2014 року він є повноправним платіжним засобом. Існує навіть створена інтерактивна карта, яка показує розташування АТМ біткоїн банкоматів у штаті. Біткоїн офіційно використовують для оплати товарів і послуг у Канаді, Великобританії, у Франції уряд дозволив банку Bitcoin Central відкривати депозити і переводити гроші як у євро, так і в біткоїн [6, с. 73–74].

В Україні діє організація Bitcoin Foundation Ukraine, яка активно працює над просуванням біткоїн в Україні. На сьогодні в Україні триває громадське обговорення законопроекту про легалізацію біткоїн. Однак до планів НБУ входить використання технології блокчейн у рамках реалізації проекту Cashless Economy. На сьогодні Приватбанк запустив оплату біткоїном для українських інтернет-магазинів, офіційно представляючи її обмінний курс 670 дол/BTC. У 2015 р. в Україні також з'явився перший продуктовий магазин, в якому можна було розрахуватися біткоїнами, у 2016 р. один із депутатів Верховної Ради зазначив у декларації, що частину грошей зберігає у біткоїнах [7]. Однією із причин невизнання біткоїн центральним монетарним органом і банками є страх втратити свій прибуток. Адже біткоїн не тільки спрощує та пришвидшує фінансові трансакції, але і суттєво зменшує комісію.

Таким чином, оскільки процес використання криптовалюти біткоїн запущений із 2009 року і є незворотнім, державі потрібно підготувати нормативно-правову базу для його регулювання. Необхідно детально вивчити механізм функціонування криптовалют в розрізі переваг і загроз, що може нести їх використання для національної економіки, розробити правила емісії та обігу криптовалют, реєстрації учасників та обліку здійснених операцій, визначити процедуру оподаткування операцій. Передусім потрібно

запровадити адміністративну та кримінальну відповідальність за «відмивання» грошей за допомогою біткоїн. Досить часто криптовалюту використовують для купівлі заборонених товарів, а тому держава повинна відслідковувати такі операції та встановити конкретні заходи покарання. Біткоїн виступає інструментом онлайн підприємницької діяльності, а отже, як і будь-яка підприємницька діяльність, повинна регулюватися відповідним чином. Оскільки отримувати та надсилати біткоїни можна лише через спеціалізовані Інтернет-гаманці, державі варто врегулювати саме використання останніх. Як показує досвід штату Нью-Йорк, місцева влада запровадила ліцензії для біткоїн-гаманців у відповідності із світовими фінансовими вимогами, так звана біткоїн-ліцензія [8].

Попри те, що більшість країн у світі не визнають біткоїн як повноцінний засіб платежу (можемо припустити, через необізнаність, недослідженість і консервативність поглядів), ми вважаємо, що Україна може отримати низку переваг на державному рівні від впровадження даної системи платежу. Біткоїн може виступити альтернативою долару та євро у міжнародних розрахунках. На окрему увагу органів державної влади заслуговує вивчення технології блокчейн, на якій побудований ринок біткоїн, зокрема, можливостей використання в антикорупційній політиці, розвитку *Smart City*, *Smart Contracts* тощо. Якщо забезпечити повну прозорість транзакцій із біткоїн, розробити інституціональне поле функціонування ринку криптовалют та зменшити існуючі недоліки, застосування даної системи платежу одночасно здатне підвищити ефективність державної політики.

Література

1. Crypto-Currency Market Capitalizations [Electronic resource]. — Available at: <http://coinmarketcap.com/all/views/all/> (Access date 29.10.2016)
2. Офіційний сайт Bitcoin [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://bitcoin.org/uk/> (29.10.2016 p.)
3. Satoshi Nakamoto. Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System. — 2008. — 9 p. [Electronic resource]. — Available at: <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf> (Accessed 30 October 2016)
4. Сингапур планирует легализовать Bitcoin [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.plusworld.ru/daily/singapur-planiruet-legalizovat-bitcoin-574/>
5. ЦБ Китая запретил банкам операции с Bitcoin [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.vedomosti.ru/finance/news/2013/12/05/cb-kitaya-zapretit-bankam-operacii-s-bitcoin#/ixzz2myQN49z2>

6. Молчанова Е. Глобальна сервісна природа сучасних крипто-валют / Е. Молчанова, Ю. Солодковський // Міжнародна економічна політика. — 2014. — № 1(20). — С. 60–79. — С. 73–74.

7. Офіційний сайт інтернет-журналу ForkLog [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://forklog.com> (30.10.2016)

8. Michael J. Casey «NY Financial Regulator Lawsky Releases Final BitLicense Rules for Bitcoin Firms» // The Wall Street Journal. — 2015. — Режим доступу: <http://www.wsj.com/articles/ny-financial-regulator-lawsky-releases-final-bitlicense-rules-for-bitcoin-firms-1433345396>

УДК 338.2

Андрій КОТЕНОК*

СУПЕРЕЧНОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Анотація. Обґрунтовано необхідність глибоких структурних змін в українській енергетиці галузі, зокрема, у — електроенергетиці. Її стратегічне значення обумовлює мету реформування, яка полягає в узгодженні внутрішньогалузевих і загальнонаціональних інтересів, тобто забезпечення стійкого розвитку економіки і соціальної сфери країни.

Глибинні перетворення національної економіки України кардинально вплинули на розвиток сфери інфраструктури, передусім енергетичної, транспортної, комунального господарства тощо, де домінували природні монополії. Процес децентралізації державної влади протікає на тлі перерозподілу власності й від того набуває суперечливого, непослідовного характеру. Зазначене призводить до підвищення ризиків для всієї системи державного управління, підприємництва й суспільства в цілому. Європеїзація державного регулювання посилює контроль за якістю надання послуг природними монополіями населенню та іншим суб'єктам. Якість цих послуг має відповідати чинним європейським стандартам щодо тарифної політики, рівня обслуговування, безпеки праці, охорони навколишнього середовища тощо.

Світовий досвід засвідчує, що без активної регуляторної ролі держави не може бути ефективної, соціально орієнтованої еконо-

* **КОТЕНОК Андрій Григорович** — к.е.н., доцент кафедри політичної економії ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», м. Київ, Україна, kotenokag@gmail.com